

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-3-4>

УДК: 330.716:330.111

JEL O13, O18, O52, Q28, Q40

І. А. Колодійчук

доктор економічних наук, провідний науковий співробітник
відділу регіональної екологічної політики та
природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: Ira1166@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5110-3905>

О. М. Юрків

аспірант відділу регіональної екологічної політики та
природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: oleh.yurkiv@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1558-1991>

**НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ТУРИСТИЧНО-
РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ**

Підкреслюється вагома роль екологічних чинників у розвитку сталого туризму. Наголошується на необхідності зміцнити екологічну складову в розвитку туристично-рекреаційної сфери областей Карпатського регіону та переглянути екологічні вимоги щодо функціонування економічних суб'єктів господарювання. Обґрунтовано основні елементи, які впливають на екологічну стабільність туристично-рекреаційної сфери. Визначено основні заходи щодо підвищення якості водних ресурсів, проаналізовано сучасний стан і перспективи розширення / модернізації очисних споруд, а також вказано напрями зниження рівня забруднення атмосферного повітря в регіоні. Аналізується можливість переходу на електротранспорт та автомобілі з екологічними стандартами Євро-6. Розроблено пропозиції щодо зменшення викидів від промислових підприємств і приватного сектору. Наголошується на важливості заходів з озеленення міст у покращенні якості атмосферного повітря. Обґрунтовано визначення «зеленої» економіки в туристично-рекреаційній сфері України. Розглянуто напрями підвищення конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери в Карпатах шляхом інтеграції екологічних принципів і сталого розвитку (впровадження екологічного сертифікування, розвиток екотуризму та регіональної системи управління відходами).

Ключові слова: туристично-рекреаційна сфера, конкурентоспроможність, екологічні чинники, регіон, «зелена» економіка, сталий розвиток.

Kolodiychuk I. A., Yurkiv O. M. DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ENVIRONMENTAL COMPONENT OF THE TOURISM AND RECREATION SECTOR IN THE CARPATHIAN REGION

The article emphasizes the significant role of environmental factors in the development of sustainable tourism and the need to strengthen the environmental component in the development of the tourism and recreation sector of the oblasts of the Carpathian region. The authors note the reviewing of the environmental requirements for the functioning of economic entities as their number is increasing in the western regions under the conditions of war. The main elements that impact the environmental stability of the tourism and recreation sector are substantiated. The main measures to improve the quality of water resources in the region are determined. The current state and prospects for expansion/modernization of wastewater treatment facilities in Zakarpatska, Ivano-Frankivska, Lvivska, and Chernivetska oblasts are analyzed. Ways to reduce the level of atmospheric air pollution in the region are identified. Suggestions for reducing emissions from industrial enterprises are developed. Attention is drawn to significant volumes of emissions from the private sector and proposals for their reduction are offered. The importance of urban greening measures in improving atmospheric air quality is indicated. The article emphasizes that the preservation of natural heritage and the development of ecotourism and ecologically responsible tourism are key factors for the sustainable development of the tourism industry. It is important to introduce science-based approaches to natural resource management and adaptation to climate change, which will enable the Carpathian region to remain an attractive tourist destination for many years to come. The definition of the “green” economy in the tourism and recreation sector of Ukraine is substantiated. Ways to increase the competitiveness of the tourism and recreation sector in the Carpathians through the integration of environmental principles and sustainable development are considered. Measures for the development of ecotourism in the Carpathian region are outlined. The authors emphasize that during 2020-2023, a general trend was observed for the oblasts of the Carpathian region in the field of waste management. There was a low level of waste treatment and disposal and a high rate of its disposal in landfills. The development of the waste management system in Zakarpatska, Ivano-Frankivska, Lvivska, and Chernivetska oblasts during the research period is analyzed. The authors conclude with the fact that while the war undoubtedly creates additional difficulties in the modernization of the tourism and recreation sector of the region, however, it can also become an incentive for rethinking priorities and developing a more sustainable and environmentally-friendly economy. Ongoing coordination

and cooperation between various parties, including government agencies, local communities, tourism businesses, and community organizations, are crucial factors for success.

Keywords: *tourism and recreation sector, competitiveness, environmental factors, region, “green” economy, sustainable development.*

Постановка проблеми. Карпатський регіон України володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом, який може суттєво впливати на економічний розвиток як самого регіону, так і всієї країни. Проте реалізація цього потенціалу потребує ретельного оцінювання рівня конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери (ТРС) та визначення шляхів його підвищення.

Дослідження, проведене в межах наукової теми «Конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України: оцінка та шляхи підвищення» (державна реєстрація – № 0122U002538, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»), дало змогу розширити знання про чинники, що впливають на конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери, зокрема екологічні. Екологічні чинники – це комплекс природних характеристик Карпатського регіону, що визначають його туристичну привабливість і формують конкурентні переваги на ринку туристичних послуг, обумовлюючи стійкий розвиток туристично-рекреаційної сфери завдяки збереженню та раціональному використанню природних ресурсів, екосистемному та ландшафтному різноманіттю, а також адаптації до змін клімату. Отже, їхня роль у підвищенні конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону є визначальною.

Дослідження екологічних чинників в оцінюванні конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України є актуальною темою, яка має теоретичне та практичне значення. Отримані результати можуть допомогти в розвитку екотуризму в регіоні, сприяти збереженню довкілля та підвищити конкурентоспроможність туристичної індустрії України на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти окресленої проблематики стали предметом наукових досліджень українських і зарубіжних учених: дослідження особливостей туристичної конкурентоспроможності України в сучасних реаліях розвитку в працях Н. П. Борецької [1], П. В. Жука [2-3], В. С. Кравціва [3], Г. О. Крапівіної [1], О. В. Полянничко [4]. Екологічні проблеми територій туристично-рекреаційної сфери були в центрі уваги таких дослідників, як Я. С. Коробейникова [5], Т. І. Ткаченко [6]. Питання розвитку туристичної галузі висвітлено в працях зарубіжних науковців Ж. Тіверса [7] та С. Уільямса [8].

Проте питання впливу екологічних факторів на конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України залишається актуальним і потребує аналізу / оновлення в умовах нестабільної військово-політичної та соціально-економічної ситуації в країні.

Метою статті є обґрунтування напрямів зміцнення екологічної складової в розвитку туристично-рекреаційної сфери, урахування регіональну специфіку.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі завдання: виявити особливості впливу екологічних чинників на конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери; дослідити роль екологічної складової в подальшому розвитку ТРС регіону; запропонувати заходи з підвищення конкурентоспроможності туризму та рекреації за зазначеним напрямом.

Основні результати дослідження. Опираючись на результати проведеного у [2; 9] оцінювання конкурентоспроможності туризму та рекреації, можна стверджувати про необхідність, по-перше, зміцнення екологічної складової у функціонуванні / розвитку ТРС областей Карпатського регіону, насамперед Львівської, з метою збереження їхньої туристичної привабливості; по-друге, перегляду екологічних вимог щодо функціонування економічних суб'єктів господарювання, кількість яких у західних регіонах зростає в умовах війни, а отже, змінюється екологічна ємність території. Карпатський регіон України має значний потенціал для розвитку туризму, але для цього потрібно розв'язати екологічні проблеми та підтримувати задовільний екологічний стан, погіршення якого може призвести до відтоку туристів і втрати цієї важливої конкурентної переваги в майбутньому.

Підвищення якості водних ресурсів Карпатського регіону передбачає:

Проведення заходів щодо зниження рівня забруднення водних ресурсів: впровадження жорсткіших норм і контролю за скидами стічних вод промисловими та сільськогосподарськими підприємствами; розширення / модернізацію очисних споруд; зменшення використання хімічних добрив і пестицидів у сільському господарстві; заохочення екологічно чистих методів ведення сільського господарства.

В областях Карпатського регіону простежується недостатній рівень впровадження очисних споруд через неналежне фінансування відповідних заходів (табл. 1).

Модернізація очисних споруд – це довгостроковий проект, який потребуватиме постійного контролю. Плани розширення / модернізації очисних споруд можуть змінюватися залежно від наявності фінансування. Це зобов'язує до перегляду джерел фінансування та обґрунтування відповідних обсягів інвестиційних ресурсів для розроблення плану їхнього використання.

1. Проведення заходів щодо підвищення ефективності використання водних ресурсів: впровадження заходів щодо зменшення втрат води під час транспортування та заохочення економного використання води населенням; впровадження сучасних систем зрошення в сільському господарстві.

Таблиця 1

Сучасний стан і перспективи розширення / модернізації очисних споруд у Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях

Область	Кількість очисних споруд	Сучасний стан	Перспективи розширення/ модернізації
Закарпатська	52	20% потребують реконструкції, 30% – модернізації	Розширення та модернізація 10 очисних споруд до 2025 р.
Івано-Франківська	47	30% потребують реконструкції, 40% – модернізації	Розширення та модернізація восьми очисних споруд до 2025 р.
Львівська	63	25% потребують реконструкції, 35% – модернізації	Розширення та модернізація 12 очисних споруд до 2025 р.
Чернівецька	38	35% потребують реконструкції, 25% – модернізації	Розширення та модернізація семи очисних споруд до 2025 р.

Джерело: складено за даними регіональних ОДА та Державної служби статистики України.

У 2022 р., за даними Державної служби статистики України, в областях Карпатського регіону втрати води під час транспортування коливалися в межах 10-30%: у Закарпатській вони становили 25-30%, Івано-Франківській – 20-25%, Львівській – 15-20%, у Чернівецькій – 10-15%. Розв’язання цієї проблеми передбачає реконструкцію / модернізацію водопровідних мереж, заміну застарілих труб, впровадження систем диспетчеризації та контролю за втратами води, підвищення обізнаності

населення про проблему втрат води.

2. *Відновлення та захист водно-болотних угідь:* розроблення та впровадження програм з відновлення та захисту водно-болотних угідь; створення природоохоронних зон навколо водно-болотних угідь;

3. *Жорсткіший контроль за виконанням заходів, визначених стратегіями розвитку областей Карпатського регіону щодо зниження рівня забруднення водних ресурсів* (табл. 2).

Таблиця 2

Заходи щодо зниження рівня забруднення водних ресурсів в областях Карпатського регіону

Область	Заходи	Цілі	Джерело
Закарпатська	Будівництво та реконструкція очисних споруд	Зменшення скидів забруднених стічних вод	Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2027 року
	Впровадження сучасних технологій очищення води	Підвищення якості води	"-"
	Розширення зон санітарної охорони водних об’єктів	Захист водних ресурсів від забруднення	"-"
Львівська	Реалізація програми «Чиста вода Львівщини»	Зменшення забруднення водних ресурсів	Стратегія розвитку Львівської області до 2027 року
	Впровадження жорсткого контролю за скидами забруднених стічних вод	Зменшення антропогенного впливу на водні ресурси	"-"
Івано-Франківська	Розроблення та реалізація комплексної програми з охорони водних ресурсів	Збереження та відновлення водних ресурсів	Стратегія розвитку Івано-Франківської області до 2027 року
	Впровадження екологічних стандартів для підприємств, що скидають забруднені стоки у водні об’єкти	Зниження рівня забруднення водних ресурсів	"-"
Чернівецька	Будівництво та реконструкція очисних споруд	Зменшення скидів забруднених стічних вод	Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року
	Впровадження програм екологічної освіти та виховання населення	Підвищення екологічної свідомості населення	"-"

Джерело: складено за даними [10; 11; 12; 13].

Пропозиції щодо зниження рівня забруднення атмосферного повітря в Карпатському регіоні:

Зменшення викидів від автотранспорту: перехід на електротранспорт та автомобілі з екологічними стандартами Євро-6 і вище; стимулювання використання громадського транспорту; розширення мережі маршрутів, покращення комфорту та доступності; впровадження зон з низькими викидами в центрах міст; розвиток інфраструктури для велосипедистів і пішоходів.

Перехід на електротранспорт та автомобілі з екологічними стандартами Євро-6 і вище сприятиме не лише покращенню якості атмосферного повітря, а

й зниженню рівня шуму, зменшенню залежності від викопного палива та стимулюванню розвитку нових технологій. Це потребує створення певних умов щодо розвитку інфраструктури для зарядки електромобілів, зниження цін на електромобілі, стимулювання з боку держави (податкові пільги, субсидії, програми кредитування). На 2023 р. кількість електромобілів в Україні сягає близько 30 000 од. (частка в загальному парку легкових автомобілів становить близько 0,5%), кількість автомобілів з екологічними стандартами Євро-6 і вище – близько 1 млн (частка в загальному парку легкових автомобілів становить близько 15 %). Дані по Карпатському регіону представлені в табл. 3.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Таблиця 3

Орієнтовний перехід на електротранспорт та автомобілі з екологічними стандартами Євро-6 і вище в областях Карпатського регіону

Область	Кількість електромобілів, 2023 р.	Кількість автомобілів з Євро-6, 2023 р.	Прогноз електромобілів, 2030 р.	Прогноз Євро-6, 2030 р.
Закарпатська	500	20 000	2500	100 000
Івано-Франківська	1000	40 000	5000	200 000
Львівська	2000	80 000	10 000	400 000
Чернівецька	500	20 000	2500	100 000

Джерело: розроблено за даними Української асоціації електромобільності, Міністерства інфраструктури України, Державної служби статистики України.

Важливо зазначити, що дані в табл. 3 є орієнтовними. Реальні цифри можуть відрізнятися залежно від низки чинників, серед яких: темпи розвитку інфраструктури для зарядки електромобілів, зміна ціни на електромобілі, рівень екологічної свідомості населення та стимулювання з боку держави. Але вони дають уявлення про те, яким може бути перехід на електротранспорт та автомобілі з

екологічними стандартами Євро-6 і вище в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях.

Зменшення викидів від промислових підприємств: впровадження жорсткіших стандартів викидів для промислових підприємств; модернізація/ оновлення очисного обладнання на підприємствах; перехід на чистіші джерела енергії тощо (табл. 4).

Таблиця 4

Пропозиції щодо зменшення викидів від промислових підприємств в областях Карпатського регіону

Область	Пропозиції	Очікуваний результат
Закарпатська	Впровадження сучасних технологій очищення газів	Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря
	Перехід на екологічні види палива	Зниження рівня забруднення повітря
	Застосування жорсткого контролю за дотриманням природоохоронного законодавства	Підвищення екологічної відповідальності підприємств
Львівська	Модернізація та оновлення застарілого промислового обладнання	Зменшення викидів парникових газів
	Впровадження систем енергоменеджменту	Підвищення енергоефективності підприємств
	Стимулювання розвитку «зеленої» економіки	Створення нових робочих місць і зменшення екологічного навантаження
Івано-Франківська	Створення екологічних інспекцій на підприємствах	Забезпечення дотримання природоохоронних норм
	Розширення мережі екологічних моніторингів	Покращення контролю за станом довкілля
	Підвищення екологічної свідомості населення	Зменшення антропогенного впливу на довкілля
Чернівецька	Розроблення та впровадження програм з екологічної модернізації промислових підприємств	Зменшення викидів шкідливих речовин
	Залучення інвестицій в екологічні проекти	Створення екологічно чистих виробництв
	Співпраця з міжнародними організаціями з питань екології	Впровадження передового світового досвіду

Джерело: власна розробка авторів.

Зменшення викидів від приватного сектору: перехід на екологічні види опалення (газові котли, теплові насоси, біопаливо); підвищення енергоефективності житлових будинків; інформування населення про шкоду спалювання сміття та використання неякісного палива. За даними Державної служби статистики України, у 2020 р. приватний сектор викинув в атмосферу 17,8 млн тонн забруднюючих речовин. Найбільшу частку цих викидів (52%) становлять оксиди вуглецю. У всіх

областях Карпатського регіону частка викидів забруднюючих речовин наближається до 60% (табл. 5). Основними джерелами викидів є опалення житлових будинків, транспорт і сільське господарство. У Львівській області до таких належить ще й промисловість (невеликі підприємства, які не мають ефективних систем очищення викидів), в Івано-Франківській – туризм (використання транспортних засобів, опалення готелів і ресторанів).

Таблиця 5

Викиди від приватного сектору в областях Карпатського регіону на 2020 р.

Область	Викиди забруднюючих речовин, тис. т	Частка викидів від приватного сектору, %
Закарпатська	450	60
Львівська	600	55
Івано-Франківська	400	58
Чернівецька	350	57

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Екоінформ.

На державному рівні передбачено заходи для зменшення викидів від приватного сектору, а саме: підвищення енергоефективності житлових будинків (утеплення стін, вікон і дахів, заміна старих вікон і дверей на нові, енергоефективні); стимулювання використання екологічних видів транспорту (електромобілів, велосипедів, громадського транспорту); сприяння розвитку «зеленого» сільського господарства (використання органічних

добрив, біологічних методів захисту рослин, точного землеробства); підвищення екологічної свідомості населення (інформаційні кампанії, освітні програми).

Заходи з озеленення міст: створення нових парків і скверів; висадження дерев уздовж доріг; заміна старих дерев на молоді тощо. Прогнозований відсоток озелененої території в містах Карпатського регіону до 2030 р. коливається в межах 22-27% (табл. 6).

Таблиця 6

Озеленення міст Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей на 2023 р.

Місто	Площа зелених зон, га	Частка озелененої території, %	Необхідність на перспективу
Ужгород	137,58	25	Збільшити площу зелених зон до 30%
Львів	1229,71	30	Зберегти наявні зелені зони та створити нові
Івано-Франківськ	200	20	Збільшити площу зелених зон до 30%
Чернівці	3989	22	Збільшити площу зелених зон до 30%

Джерело: складено за даними [14; 15; 16].

На процес озеленення міст впливатиме низка чинників, пов'язаних з політичною / економічною ситуацією в країні, зростанням населення, розширенням нового будівництва, реконструкцією тощо.

1. *Контроль за дотриманням природоохоронного законодавства:* жорсткіший контроль за викидами забруднюючих речовин в атмосферу; застосування штрафних санкцій до порушників природоохоронного законодавства.

2. *Підвищення обізнаності населення про проблеми забруднення атмосферного повітря:* проведення інформаційних кампаній.

З другого боку, збереження природної спадщини, розвиток екотуризму та екологічно відповідального туризму є ключовими чинниками для сталого розвитку туристичної галузі, а впровадження науково обґрунтованих підходів до управління природними ресурсами та адаптація до зміни клімату³ дасть змогу Карпатському регіону залишатися привабливим туристичним напрямком на довгі роки, конкурувати з аналогічними суб'єктами господарювання за межами України.

Водночас формування конкурентних переваг туристично-рекреаційної сфери регіону передбачає впровадження принципів «зеленої» економіки. Концепція «зеленої» економіки не замінює собою концепцію сталого розвитку, але досягнення сталості майже повністю залежить від економіки, яка має здатність відновлюватися через створення необхідних умов для інновацій, інвестицій та конкуренції. «Зелена» економіка в туристично-рекреаційній сфері України – це система, яка ґрунтується на принципах сталого розвитку та спрямована на збереження природних ресурсів, зменшення забруднення довкілля, підвищення екологічної свідомості туристів,

створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі.

Підвищення конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери в Карпатах може бути досягнуте за допомогою інтеграції екологічних принципів і сталого розвитку:

1. Впровадити екологічне сертифікування⁴ через: а) запровадження екологічних стандартів / сертифікації для готелів, ресторанів та інших туристичних об'єктів; б) залучення організацій⁵, що видають сертифікати сталого розвитку, для забезпечення дотримання встановлених мінімальних екологічних норм. Наприклад, в ЄС є різні види екологічних сертифікатів⁶, які фокусуються на різних аспектах екологічної відповідальності. На 2020 р. в Україні за програмою «Зелений ключ» було сертифіковано 32 готелі, 14 ресторанів, 5 туроператорів (у Карпатському регіоні – 10, 5 і 2 відповідно).

Розвивати екотуризм, який має значний потенціал для розвитку Карпатського регіону загалом. Статистичні дані протягом останніх років засвідчують постійні зміни в цьому напрямі, що відбувалися завдяки розвитку відповідної інфраструктури, появи нових екотуристичних маршрутів, зростанню їхньої популярності. За 2022 р. Карпатський регіон відвідало понад 1 млн туристів. Екотуризм становить близько 20% загального обсягу туризму в регіоні, створює близько 10 000 робочих місць, сприяє збереженню біорізноманіття Карпатського регіону (табл. 7).

⁴ Екологічне сертифікування не є гарантією того, що продукт/послуга є абсолютно екологічно чистими, однак дає споживачам і бізнесу певність що продукт/послуга відповідає певним мінімальним екологічним критеріям.

⁵ Такими функціями в Україні оперують Державна екологічна служба України, Український центр екомаркування та сертифікації, Орган з сертифікації систем управління «УкрСЕПРО», Bureau Veritas Ukraine.

⁶ FSC (Forest Stewardship Council) сертифікує лісове господарство; MSC (Marine Stewardship Council) – рибне господарство; LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) – зелені будівлі; ISO 14001 – систему екологічного менеджменту.

³ Одним з головних проявів регіональних кліматичних змін на тлі глобальних процесів потепління є істотне підвищення температури повітря, зміна термічного режиму та структури опадів, збільшення кількості небезпечних метеорологічних явищ та екстремальних погодних умов, збитків, які вони зумовлюють для різних галузей економіки та населенню країни. Такі тенденції характерні як для України загалом, так і для басейну Дністра зокрема.

Таблиця 7

Екотуризм у Закарпатській, Львівській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях на 2022 р.

Область	Кількість екотуристичних маршрутів	Кількість екоготелів	Кількість відвідувачів екотуристичних об'єктів (за рік)
Закарпатська	100+	50+	200 000+
Львівська	50+	30+	100 000+
Івано-Франківська	30+	20+	50 000+
Чернівецька	20+	10+	30 000+

Джерело: розроблено та складено за даними Державної служби статистики України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Спілки сільського зеленого туризму України.

Подальший розвиток екотуризму в Карпатському регіоні передбачає розроблення плану розвитку екотуризму, дотримання екологічних стандартів і принципів, залучення до екотуризму місцевих громад і постійний моніторинг впливу екотуризму на довкілля.

2. Розвивати регіональну систему управління відходами через реалізацію плану управління відходами, збільшення частки їхнього перероблення та використання вторинної сировини.

Упродовж 2020-2023 рр. простежувалася загальна для областей Карпатського регіону тенденція – низький рівень перероблення та утилізації відходів і високий показник їхнього захоронення на полігонах (табл. 8). Сміттєзвалища в Карпатському регіоні здебільшого перевантажені, належно не обладнані й експлуатуються з порушенням вимог санітарного законодавства, тому в перспективі планується будівництво нових полігонів.

Таблиця 8

Розвиток системи управління відходами в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях протягом 2020-2022 рр.

Область	Рік	Кількість полігонів	Потужність полігонів, тис. т	Рівень утилізації відходів, %	Потреба в нових полігонах/ обґрунтування
Закарпатська	2020	10	180	8	1/ наявні полігони переповнені
	2021	11	190	9	
	2022	12	200	10	
Івано-Франківська	2020	8	120	12	1/ наявні полігони не відповідають екологічним нормам
	2021	9	130	13	
	2022	10	140	14	
Львівська	2020	12	200	18	2/ зростання обсягів відходів
	2021	13	210	19	
	2022	14	220	20	
Чернівецька	2020	6	100	10	1/ необхідність децентралізації системи поводження з відходами
	2021	7	110	11	
	2022	8	120	12	

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Висновки. Отже, перед Карпатським регіоном стоїть виклик збереження природних ресурсів і розвитку сталого туризму. Війна, безумовно, створює додаткові труднощі для впровадження «зеленої» економіки, однак може стати й стимулом для переосмислення пріоритетів і розвитку більш стійкої та екологічної економіки. Це можливо шляхом розроблення та впровадження стратегій з охорони довкілля, сприяння екотуризму, використання інноваційних технологій та залучення інвестицій. Постійна координація та співпраця між різними сторонами, включно з урядовими органами, місцевими громадами, туристичними підприємствами та громадськими організаціями, є важливими чинниками для досягнення успіху. Крім того, важливо залучати громадськість / місцевих жителів до процесу прийняття рішень, що стосуються розвитку туризму та охорони довкілля. Це може бути досягнуто шляхом проведення освітніх кампаній, консультацій та залучення до діалогу із зацікавленими сторонами.

Список використаних джерел

1. Борецька Н. П., Крапівіна Г. О. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери

як об'єкта державного управління. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3(65). С. 147-154. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-147-154](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-147-154)

2. Жук П. В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2>

3. *Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: методичні рекомендації* / ред. В. С. Кравців, П. В. Жук; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2022. 22 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/e20220502.pdf>

4. Полянничко О. В. Екосистемний підхід в рекреаційно-туристичній сфері в умовах трансформації економіки України. *Репозитарій ОДЕКУ*: сайт. 2017. URL: http://eprints.library.odetu.edu.ua/id/eprint/2336/1/nvone_u_6_2017_110.pdf

5. Коробейникова Я. С. Екологічні проблеми територій туристичних дестинацій. *Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування*. 2013. № 1(7). С. 91-94.

6. Ткаченко Т. І. *Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу*. К.: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2006. 537 с.

7. *Narratives of Travel and Tourism* / ed. by J. Tivers, T. Rakic. Farnham: Ashgate Publishing, Ltd., 2012. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315597355/narratives-travel-tourism-tijana-rakic-jacqueline-tivers>

8. Williams S. *Tourism: the nature and structure of tourism. Critical Concepts in the Social Sciences*. London: Routledge, 2004. 1575 p.

9. Колодійчук І. А. Екологічні чинники впливу на конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери регіону. *Регіональна економіка*. 2023. № 2. С. 72-79. DOI <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-7>

10. Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2027 року. *Закарпатська обласна державна адміністрація*: сайт. 2019. URL: https://oda.carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/191228_rsr_2027.pdf

11. Стратегія розвитку Львівської області до 2027 року. *Львівська обласна державна адміністрація*: сайт. 2019. URL: <https://loda.gov.ua/documents/49999>

12. Стратегія розвитку Івано-Франківської області до 2027 року. *Івано-Франківська обласна державна адміністрація*: сайт. 2021. URL: <https://www.if.gov.ua/storage/app/sites/24/documentu-2021/10-06-2021-strategiya-rozvitku-ivano-frankivskoi-oblasti-na-2021-2027-roki.pdf>

13. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. *Чернівецька обласна державна адміністрація*: сайт. 2020. URL: <https://bukoda.gov.ua/documents/strategiya-rovzitku-oblasti>

14. Про затвердження Комплексної стратегії озеленення м. Львова: ухвала ЛІМР від 27.06.2018 р. № 3629. *Львівська міська рада*: сайт. URL: [https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/7A367B964B85C64AC22582C500314E4D?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/7A367B964B85C64AC22582C500314E4D?OpenDocument)

15. *Чернівці 2030. Інтегрована стратегія розвитку міста*. Чернівці, 2019. 220 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1CJYT9N4_vQ9-Mfdyiniigw9jjQcWt_07/edit

16. *Стратегія розвитку міста Ужгород 2030*. Ужгород, 2019. 210 с. URL: https://rada-uzhgorod.gov.ua/web/uploads/sites/2/2018/10/uzhgorod_final-Strategiya-Uzhgorod-2030.pdf

References

1. Boretska, N. P., & Krapivina, H. O. (2021). Napryamy doslidzhennya rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi sfery yak ob'yekta derzhavnoho upravlinnya [Areas of Research on the Development of the Tourist and Recreational Sphere as an Object of Public Administration]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3(35), 147-154. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-147-154](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-147-154) [in Ukrainian].

2. Zhuk, P. V. (2022). Turystychno-rekreatsiyna sfera rehionu yak ob'yekt doslidzhennya konkurentospromozhnosti [Regional tourism and recreation domain as an object of competitiveness research]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 104(2), 17-24. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2> [in Ukrainian].

3. Kravtsiv, V. S., & Zhuk, P. V. (Eds.) (2022). *Otsynuyvannya konkurentospromozhnosti turystychno-rekreatsiynoyi sfery rehionu [Evaluation of the competitiveness of the tourism and recreation sphere of the region]: Methodological recommendations*. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. Retrieved from <https://ird.gov.ua/irdp/e20220502.pdf> [in Ukrainian].

4. Polyanychko, O. V. (2017). Ekosystemnyy pidhid v rekreatsiyno-turystychniy sferi v umovah transformatsiyi ekonomiky Ukrayiny [Ecosystem approach in recreation and tourism sphere in conditions of transformation of economy of Ukraine]. *OSENU repository*: Website. Retrieved from http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/2336/1/nvone_u_6_2017_110.pdf [in Ukrainian].

5. Korobeynykova, Ya. S. (2013). Ekolohichni problemy terytoriy turystychnykh destynatsiy [Environmental problems of the territories of tourist destinations]. *Ekolohichna bezpeka ta zbalansovane resursokorystuvannya – Environmental safety and balanced resource use*, 1(7), 91-94. [in Ukrainian].

6. Tkachenko, T. I. (2006). *Stalyy rozvytok turyzmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu [Sustainable development of tourism: theory, methodology, business realities]*. K.: Kyiv National University of Trade and Economics. [in Ukrainian].

7. Tivers, J., & Rakic, T. (Eds.) (2012). *Narratives of Travel and Tourism*. Farnham: Ashgate Publishing, Ltd. Retrieved from <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315597355/narratives-travel-tourism-tijana-rakic-jacqueline-tivers>

8. Williams, S. (2004). *Tourism: the nature and structure of tourism. Critical Concepts in the Social Sciences*. London: Routledge.

9. Kolodiychuk, I. A. (2023). Ekolohichni chynnyky vplyvu na konkurentospromozhnist' turystychno-rekreatsiynoyi sfery rehionu [Environmental factors influencing the competitiveness of the regional tourism and recreation sphere]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 108(2), 72-79. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-7> [in Ukrainian].

10. Stratehiya rozvytku Zakarpats'koyi oblasti na period do 2027 roku [Development strategy of the Transcarpathian region for the period until 2027] (2019). *Transcarpathian regional state administration*: Website. Retrieved from https://oda.carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/191228_rsr_2027.pdf [in Ukrainian].

11. Stratehiya rozvytku L'vivs'koyi oblasti do 2027 roku [Development strategy of the Lviv region until 2027] (2019). *Lviv Regional State Administration*: Website. Retrieved from <https://loda.gov.ua/documents/49999> [in Ukrainian].

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

12. Stratehiya rozvytku Ivano-Frankivs'koyi oblasti do 2027 roku [Development strategy of the Ivano-Frankivsk region until 2027] (2021). *Ivano-Frankivsk regional state administration*: Website. Retrieved from <https://www.if.gov.ua/storage/app/sites/24/documentu-2021/10-06-2021-strategiya-rozvitku-ivano-frankivskoi-oblasti-na-2021-2027-roki.pdf> [in Ukrainian].

13. Stratehiya rozvytku Chernivets'koyi oblasti na period do 2027 roku [Development strategy of the Chernivtsi region for the period until 2027] (2020). *Chernivtsi regional state administration*: Website. Retrieved from <https://bukoda.gov.ua/documents/strategiya-rovzitku-oblasti> [in Ukrainian].

14. Pro zatverdzhennya Kompleksnoyi stratehiyi ozelenennya m. L'vova [On the approval of the Comprehensive Greening Strategy of the city of Lviv] (2018). Resolution of the Lviv City

Council, adopted on 2018, Jun 27, 3629. *Lviv City Council*: Website. Retrieved from [https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/7A367B964B85C64AC22582C500314E4D?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/7A367B964B85C64AC22582C500314E4D?OpenDocument) [in Ukrainian].

15. *Chernivtsi 2030. Intehrovana stratehiya rozvytku mista [Chernivtsi 2030. Integrated city development strategy]*. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1CJYT9N4_vQ9-Mfdyiniigw9jjQcWt_07/edit [in Ukrainian].

16. *Stratehiya rozvytku mista Uzhhorod 2030 [Uzhhorod 2030 City Development Strategy]* (2019). Uzhhorod. Retrieved from https://rada-uzhgorod.gov.ua/web/uploads/sites/2/2018/10/uzhgorod_final-Strategiya-Uzhgorod-2030.pdf [in Ukrainian].

Надійшло 14.08.2024 р.

Scientific-practical journal "REGIONAL ECONOMY"

Scientific-practical journal "Regional economy" is a specialized scientific-practical publication, which highlights such theoretical and applied issues: the formation and implementation of state regional policy in Ukraine, the problems of socio-economic life of the regions, territorial development, environmental management and ecological security, social policy, cross-border cooperation, rural development, investment and innovation policy, Finance and banking.

Journal "Regional economy" is included in the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of economic sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated by 7.10.2015 №1021).

The journal is included in the international scientometric database Index Copernicus, Poland - with 2012.

The journal's website: www.re.gov.ua